

Nye
Landoeconomiske Tidender,

udgivne

af

Joh. Chr. Drewsen.

Ingen Erhvervskilde er bedre, overskødigere, behageligere, eller den frie Mand værdigere, end Agerdyrkingen.

Første Bind.

Hermed to Kobber- og to Steentryk.

Kjøbenhavn.

Trykt i Thieles Bogtrykkerie.

1819.

1910

1911

1912

1913

1914

1915

1916

1917

1918

Indhold af 1ste Bind.

	Pag.
Til Læserne, af Udgiveren	I
Anmeldelse af, og nogle Bemærkninger til, Baronet John Sinclairs <i>Code of agriculture</i>	I
Beretning over den til Agerbrugets Fremme foretagne Vand-Udgravning paa Falster i Aaret 1817, af R. v. Jessen, Kammerherre, Stiftsamtmand, R. af D. og den røde Drn	58
Fragment af et Brev til Udgiveren og dennes Svar	71
Nogle Yttringer, foranledigede ved Baronet John Sinclairs Efterretning om Saltets Anvendelse i det engelske Agerbrug, af Hr. Oberste Falkenskjold	83
Et Middel mod Jordbopper og nøgne Snegle, af Hr. Gartner Voigt	99
Spansk Faareavl, af Udgiveren	101
Chinesisk Maade at forplante Frugttræer, ved Udgiveren	103
Nogle Betragtninger i Anledning af Rentefodens Bestemmelse, ved Hr. Pastor Rønne	105
Forslag til et, med Hensyn til Agerdyrkingens Fremme, velordnet Landpolitie, af Hr. Justitsraad Mariboe	129

Til Lærerne.

Noget forandret i sit Udvalgte, men det samme som forhen, hvad det Indre angaaer, fremtræder dette Tidsskrift, ved et nyt Aars Begyndelse, for mine Landsmænds Dine. Gid det nu, som forhen, møde Velvillie for sin gode Villie; Overbærenhed med sine Mangler, og Opmærksomhed, hvor det fortjener denne! Intet menneskeligt Værk er aldeles frie for Mangler, og intet Menneske kan sige sig aldeles frie for Wildfarelser. Udgiveren kan vel bedrage sig i en eller anden Mening, men forsætlig sviger han ikke Sandheden. — Han takker af et rørt Hjerte alle dem blandt hans Medborgere, der deels mundtligt, deels skriftligt have bevidnet ham deres Tilfredshed, og derved opmuntret ham til at fortsætte dette Tidsskrift; han takker alle dem, der ved at yde det lærerige og underholdende Bidrag, have fremmet dets Fortsættelse og den Sag det er offret; han takker den ikke ubetydelige Deel af hans Medborgere, der ved at holde dette Skrift gjorde dets Fortsættelse muelig; og har han end med Bedrøvelse seet, at En og Anden har fra et urigtigt Synspunkt betragtet og bedømt hans Bestræbelser, ja endog temmelig inhumant udladt sig imod ham, saa gjorde dog saadanne Angreb et alt for ringe og alt for kort varende Indtryk paa ham, til at han derved kunde standses paa den engang betraadte Bane. I egen Barm bærer Mennesket sin sande Dommer; den der hæver eller nedtrykker Manden.

Udgiveren føler sig desuden overbevist om, at han har gavnnet ved sit Skrivt, var det end blot middelbart, som dets Udgiver, og han troer at turde nytte denne Formening, uden derfor, medrette, at kunne kaldes ubeskednen. Kaster han et Blik paa Indholdet af de 9 udkomne Bind af Landoeconomiske Tidender, saa finder han deri, saa mange indholdsrige Afhandlinger, at han umueligen kan troe, disse skulde samtligen have forseilet Diemedet. Han føler, at hans egne Kundskaber ere forøgede, dels ved hines Læsning, dels ved de Betragtninger, som deris ved ere foranledigede, og troer sølgelig, at dette har ogsaa været Tilfældet med flere af Tidendernes Læsere. — Og have Tidenderne dog ikke desomindret skiftet mindre Gavn, end de efter deres Natur vare istand til, saa ligger dette desværre i Marsager, der ei staae i hans Magt at hæve.

Hvo kjender ei den sørgelige Foragt for Læsning, og især for alle theoretiske Undersøgelser, som behersker kun alt for mange af den Klasse, for hvilken Landoeconomiske Tidender er nærmest bestemt. — Hvo kjender f. Ex. ei den Døblæsthed, hvormed nu og da den endog i temmelig Grad Uvidende, fordi han har erhvervet sig nogen praktisk Øvelse, paa staaer at være gaaet Skolen igjennem! Hvilken Skole? Den maaskee, hvori man lærer at udpine det meest muelige af Jorden, skjøndt denne, ligesaa lidet, som hvilket som helst Andet, Forsynet har betroet i vor Haand, bør pines. — Hvo kjender ei den Foragt, hvormed undertiden Jordbrugere, endog uden for Bøndestanden, omtale Læsning af landoeconomiske Skrifter, og den Formening: ved disse at kunne erhverve sig Kundskaber? Hvo kjender ei det Svar, som hiin Mand gav, da man spurgte ham, om han havde læst en vis Bog: Ja læser aldrig! og den Kriposlighed, Uvidenhedens og deraf følgende Indbildskeheds sande Kjendemærke, hvormed

saabant Evar, ogsaa med Hensøn paa den landoeco-
nomiske Litteratur, undertiden gives; hvorledes saa-
danne Landmænd, i Formeningen, at have arvet ufor-
bedr. lige landoeconomiske Kundskaber, aldeles for-
smaaee enhver den senere Tidsalderes Opbagelser eller
Haandterings Forbedringer, dem de betegne med Navn-
net — "Kunster!" hvorved de formene, at have sagt
noget saare slemt, skjondt de maae takke Kunsten
for det meste af det, de sætte hoiest Priis paa; ja
endog deres klodsede Plov, skyldes de en Slags Kunst.
Men lagde disse Mærke til, hvorledes dette Udtryk,
til forskjellige Tider, brugtes og modificeredes efter
Omstændighederne, saa skulde de forbauses derover.
Saaledes hørte jeg, som ung Mand, at da min
Fader talede til en saadan Landmand om Provst
Høegs Dyrkningsmaade, svarede denne: Det er in-
gen Sag for ham (Høegh), han dyrker gode For-
der; men lad ham kun komme hen og gjøre Kun-
ster paa vort Sand! Hvem vilde nu beskylde Høegh
for at gjøre Kunster, om han nu dyrkede paa sam-
me Maade, som da, eller den Landmand, som fulgte
hans Regler? Hvad i nærværende Periode betegnes
af saadanne Landmænd med denne Benævnelser, skal
af deres Børn rimeligviis anses for saare ukunstigt,
medens de Fremskridt, som vor Haandtering til de-
res Tid har gjort i Theorie og Praxis, skal tillægges
samme Navn, om Sonnerne nemlig arve Fædrenes
Land og dele deres Uvidenbed.

Eller have dog maaskee saadanne Landmænd
Ret? Er maaskee vor Videnskab og Kunst paa sin
størst muelige Hoide, og er al Granskning eller alle
videre Forsøg overflødig? Og lærer maaskee Erfar-
ring, at den blotte Praktik leder Landmanden sikkert
og uden at han behøver at frygte for Wildfarelse,
gjennem Naturens, meer end cretiske, Labrynth?
Bekræfter den soundne Tids Begivenheder dette, saa
kort med alle landoeconomiske Skrifter og deres For-

fattere. Men maatte vi derimod, ved at betragte et svundet ei alt for fjernt Old erkjende, at vore Fædre have fareet vild, ja skrækkeligen vild, fordi de, blot Empirikere, ei vare istand til at forudsæe deres Foretagenders Følge, ja end ei at begribe Aarsagen, naar Virkningen laae lige for deres Wine, saa bør vi billigen nære nogen Tvivl om, hvorvidt vi allerede have naaet den Bjergtinde, hvorfra vi kunne kaste et uhiindret og klartseende Blik over Naturen og dens Virkninger. Følgende Betragtninger kunne maaskee lede os til rigtig Anskuelse heraf.

Hvo kjender s. Ex. ei Ordsproget: At Mergel gjør riig Fader, men fattig Søn, og dettes Oprindelse? En Landmand fandt Mergel; paakjorte den; saae dens vidunderlige Virkning; merglede af al Kraft; saae Jorden give, ofte endog til 20 gode Afsgrøder, og troede at have fundet, om just ei den Steen, hvorved Mennekket kunde vorde ubodeligt, saa dog Midlet til at søde Millioner lykkelige Skabninger, der skulde fremmyldre af Jordens Skjød; thi overalt, hvor Fødemidlerne ere overflødige og godt Kjøb, fremkomme Mennekker og Dyr, man kunde si som Championer, af den moderlige Jord. — Men Bladet vendte sig. Det forhen saa frugtbare Jordsmøn, hvis Kraft imidlertid havde sin Grændse, kunde tilsidst intet mere frembringe, og var endog saa svækket, at blot gjentagen Gjødsfning, efter en Klod af Ur, var istand til atter at sætte det i en nogenlunde frugthar Tilstand. Fra denne Tid kaldte man et aldeles udtomt Jordsmøn: udmerglet, og den forhen saa høit agtede Mergel, stod i nogen Tid, som en skrækkende Trold, for Landmandenes Wine. Men Chemien kom og lærte os, at Mergel var Kalk og Leer i den inderligste Føring, og at den, ifølge sine Bestanddele, blot maatte betragtes som et Irritament, som et Middel, hvorved den Planteføde, Jorden indeholdt, blev skicket til at gaae over i Plan-

terne; men at den berimod ei selv var egentlig Gjødning, og at Gjødning følger ei maatte unblades, ligesom at denne sidste netop ved Mergelens Paavirkning gjorde hurtig og ofte næsten vidunderlig Virkning. Fordomsfrie Landmænd merglede nu atter, men gjødskede tillige; ved deres overordentlige Afgrøder loffedes atter de blotte Empirikere, hvem hiint Skrællebillede endnu stedse stod for Nie, til at mergle; da de vare blevne kloge af Skade, gjødskede de tillige, og nøde nu Frugterne af Videnskabens Fremstriden. Faderen lærte nu Sønnen at mergle, og denne atter sin Søn; men da ingen af disse videre lagde Mærke til, paa hvad Maade Mergelen virkede, eller hvilken af dens Bestanddele især var den virkende, saa forfaldt man til den Feil, at paakjøre Leer, der lignede Mergel, men ei gjorde den forventede Virkning; andensteds paakjortes imidlertid virkelig Mergel, under Navn af Leer, og herved opnaaedes naturligtviis Diemedet, men Begrebet om dens Virkning var falsk, og man stod, blottet for den Hjælp Videnskabene ene kunde yde, stedse i Fare for at begaae Misgreb. Ei nok hermed, mistede den blotte Empiriker ofte paa anden Maade den Fordeel han kunde have af Mergelen. Han havde i sin Egn maaskee blot seet den blaae Mergel, som sædvanligen sidder under Tørmoserne, anvendt, og da han ansaae denne Farve for et ufravigeligt Særkjende for Mergelen, saa beklagede han sin Skjæbne, ei at have Mergel paa sin Grund, medens den, blot dækket med nogle Tommer Jord, fandtes i en Bakke midt paa hans Mark. Ofte forskrev han Mergelgravere fra en Egn, hvor Merglingen var i Brug; men disse, der ei fandt den Slags de kjendte, gik bort med den Forsikkring, at ingen Mergel fandtes i den Egn.

Rigtigheden af det her anførte, kan vel neppe nægtes, og i al Fald aldrig modbevises; men man sigt maaskee, at dette er det eneste Tilfælde, hvori

Læren har virket gavnligen paa Udvøvelsen. Skulde dette virkeligen være Tilfældet? Jeg tvivler derpaa. Lad os blot eiindre, hvor ofte Landmænd, der have bragt Dynd fra et nærliggende Kjør, blot have høstet de saakaldte Piilurter (Pol-gannur) og hvorfor? Fordi de ei ved Hjælp af Kalk have forstaaet at berøve dette, ellers saa gavnlige Gjødningsmiddel, den Epse, som er skadelig for vore dyrkede Sædarters Væxt, den de end ei have vidst at være forhaanden i Dyndet?

Hvad har ei Chemien lært os med Hensyn paa Plantenæringen? Dromte vi ikke for dens Anvendelse paa Landoeconomiens, om Gjødningsens Næ og Salt, som de Bestanddele, hvorved den egentligen fremmede Planterarten, uagtet dens Analyse senere viste os, at blot saare lidt af disse fandtes i den dyrkede Gjødning? Bragtes vi ei derved til ofte at behandle Gjødningen paa hensigtsløs Maade, og i alt Fald ei at drage den Fordeel, som en anden Behandling, der stred mod vore, ei af Videnskaben bekræftede, Begreber, kunde forskaffet os? Vi skulde den paa vor Kunst anvendte Chemie endnu mange andre og store Begjærninger, hvoriblandt jeg blot nævner, at vi ved denne have lært at kjende, hvad vi egentlig bør ansee som Plantenæring, og at denne er den samme, maaskee blot i et forskjelligt Blandsingsforhold, for alle Planter. Vigtigheden af denne Dydagelse kan ei vorde ubemærket for den ophvste Agerdyrker, Skøndt jeg her ei nærmere udvikler denne saa riigholdige Materie.

Og nu Botaniken! Har denne maaskee ikke hidraget til Landoeconomiens Fremskriden i Praxis? Ved den have vi lært at kjende mere til Planternes Eiendommeligheder; det Jordsmon de særdeles ynde, saavel som til uviagtigere at skjelne mellem Afarter, der indbyrdes saare lig, dog, saavel med Hensyn

paa Mængde, som Egenskaber, give saare forskjelligt Produkt.

Ei mindre vigtige for vor Kunst ere de Læresætninger, som grandstelsløst Landoeconomer ad Erfaringens reen landoeconomiske Wei — man glemme aldrig, at vor Videnskab blot er en Erfaringsvidenskab — have grundlagt. Sædsvlgens Vigtighed, og hvorledes den beringes af Jordsmon og Gjødning, lære vi ad denne Wei at kjende, saavel som hvad vi overeensstemmende hermed turde haabe, eller kunne, uden at skade os selv, fordre. Overeensstemmende med de indsamlede Erfaringer, kunne vi f. Ex, saasnart vor Sæd er høstet, ved nogle Provetærskninger skaffe os Underretning om, hvad vi omtrent kunne vinterfordre, ja endog, hvor stort et Areal vi næste Aar kunne gjødke. —

Overflødig anseer jeg, som jeg kunde, at anføre mere angaaende dette Emne, det jeg ei har villet udtømme, men hvoraf jeg blot har villet give et flygtigt Omrids til nærmere Eftertanke. Hvorledes skal en Landmand nu vorde deelagtig i de Fordele, som vor fremskridende Videnskab tildele sine troe Dykere, om det ei skal skee ved Læsning? Maaskee man vil, at mundtlig Meddelelse skal træde i Læsningsens Sted; men ad denne Wei slæber Erfaringerne sig med Sneglens Gang i et halvt Aarhundrede maaskee ei saa langt, som i et Aar ved Pressens Hjelp; ja! Foretagender, som med Held iværksættes en Dagreise fra os, forblive ofte aldeles ubekjendte for os, eller naae os blot i forvanskede Efterretninger.

Nei! Landmanden bør læse, liig hver anden Borger, der gjør Krav paa, at ansees for en cultiveret Mand. Uden Læsning, ingen Cultur; man kunde næsten sige, ingen Politur; thi Foragt for Litteraturen, er som oftest geleidet af raae Sæder. — Landmanden har imidlertid ei Tid, ofte ei Gøne til

at randsage i volumineuse Skrifter, og fremmede Eprog ere ham som oftest ubekjendte. Han bør derfor i sit Modersmaal, i Skrifter af ei for stort Omfang, kunne finde Efterretninger om hans Videnskabs og Kunsts Fremskriden. Han bør overveie og prøve det, som han der finder at passe til hans Stilling; men ei blindt hen antage eller forkaste det, fordi dette eller hiint Navn under Afhandlingen vækker Tiltroe eller Mistillid til det Anførte; thi selv den meest tænksomme Mand kan bedrage sig, medens Lykken ofte leder en Ubekjendt til vigtig Opdagelse.

Saaan sammentrængt Bekjendtgjørelse af de Fremskridt vor Videnskab, saavel her, som i Udlandet, gjør i Theorie og Praxis, er disse Tidenders Diemed. At Udgiveren ei vil spare Tid, Flid eller Omkostning paa at naae dette Maal, og i det Hele gjøre Skrivtet mueligst gavnligt, lover han herved, som ærlig Mand, og skal med Guds Hjelp heller ei ganske forfeile sit Diemed. Han udbejder sig forresten sine Medborgeres Yndest, Velvillie og Tiltroe, uden hvilke han føler, ei at kunne virke det, han ellers haaber, og han smigret sig fremdeles med det Haab, at de Landmænd, der ere høilbige nok til at have gjort gavnlige Erfaringer, fremdeles ville behage at meddele ham disse til Indrykkelse i hans Skrivt. —

Strandmøllen, i Januar 1819.

Udgiveren.
